

Stichting Pensioenfonds Witteveen+Bos

Van Twickelostraat 2

Postbus 233

7400 AE Deventer

telefoon 0570 69 72 20

pensioenfonds.witteveenbos.nl

onderwerp	Algemene Vergadering van Deelnemers
project	-
verslagnummer	14-02
datum	25 november 2014
tijd	12.00 uur
plaats	kantoor Witteveen+Bos, Leeuwenbrug 8, Deventer
projectcode	ZZA6500-5
referentie	ZZA6500-5/polh/14-253
opgemaakt door	H.H.T. van de Pol
datum opmaak	4 december 2014
bijlagen	-

aanwezig	zie presentielijst
afwezig	-
kopie	deelnemers Stichting Pensioenfonds Witteveen+Bos

1. WELKOM EN PRESENTIELIJST

De voorzitter van het Pensioenfonds, de heer J.H.J.M. van der Graaf, heet alle aanwezigen en ook de deelnemers die op de vestigingen in Nederland de presentaties op afstand bijwonen, van harte welkom.

Vragen kunnen tijdens de presentaties gesteld worden en worden zoveel mogelijk meteen beantwoord. Na afloop is er ook voldoende tijd voor discussie.

Volgens de ondertekende presentielijst zijn aanwezig: 14 gepensioneerde en 27 actieve deelnemers. Na aanvang liep nog een aantal deelnemers binnen die niet getekend hebben. Op de vestigingen hebben in totaal 47 personen de vergadering bekeken.

2. OPENING

Het pensioenfondsbestuur is voltallig aanwezig. De actuaris (externe adviseur van het pensioenfondsbestuur, de heer G. Veluwenkamp van Towers Watson) woont de gehele bijeenkomst bij.

De agenda wordt toegelicht. In deze vergadering worden de deelnemers bijgepraat over actuele pensioenfondszaken en met name over het nieuwe Financiële Toetsings Kader (nFTK) dat op 1 januari 2015 wordt ingevoerd en de gevolgen daarvan voor het Pensioenfonds. De bijdragen worden geleverd door P. Hiemstra (Huidige situatie) G. Veluwenkamp (nFTK en Witteveenkader) (actuaris Towers Watson) en J.H.J.M. van der Graaf (Gevolgen nFTK voor Pensioenfonds Witteveen+Bos)

Aan de vestigingen zijn de presentaties tijdig beschikbaar gesteld, zodat ter plekke meegelezen kan worden. In de tekst van het verslag verwijzen de genoemde paginanummers steeds naar de slides van de betreffende presentatie. De presentaties zijn te bekijken op het afgeschermd deel van de website van het Pensioenfonds:

- <http://pensioenfonds.witteveenbos.nl>
- daarna kunt u inloggen met uw persoonlijke BSN (als het eerste cijfer een nul is, dan moet u die nul weglaten en beginnen met het tweede cijfer);
- het wachtwoord is `pfwbvq`

3. HOE STAAN WE ERVOOR?

De heer Hiemstra vertelt dat vooral opvalt dat de marktrente erg is gedaald tussen 1 januari 2014 en eind oktober 2014. Dat is ongunstig voor het Pensioenfonds, want dan nemen de verplichtingen (geld dat het Pensioenfonds in kas moet hebben) toe. Op pagina 2, slide 3 is duidelijk te zien dat de rente sinds eind 2013 1 % is gedaald (van bijna 2,8 % naar 1,8 %). Met deze rente hoeft het Pensioenfonds echter niet te rekenen, er mag worden gerekend met de UFR (Ultimate Forward Rate), een soort fictief product waarbij rekening wordt gehouden met rentes van 60 jaar en langer. Dat is de reden dat deze curve (slide 4) wat hoger ligt dan die van de marktrente. De cijfers in slide 5 zijn berekend op basis van de UFR. Het vermogen is, sinds begin dit jaar, toegenomen met ruim 21 %. De verplichtingen zijn met ruim 22 % gestegen. Het vermogen houdt de verplichtingen dus vrij goed bij.

De dekkingsgraad (DG) is over de gehele periode iets gedaald (min 0,4 %). Ondanks de daling van de rente en de stijging van de verplichtingen, is de DG vrij constant gebleven. De weergave van het verloop van de DG in 2014 is af te lezen op slide 6 (deze grafiek wordt maandelijks geactualiseerd en op de website geplaatst). Helaas verkeert het Pensioenfonds nog steeds in reservetekort. De lage rentestand is er met name de oorzaak van dat de benodigde 113,5 % DG (nog) niet is behaald.

In slide 8 valt, op basis van gegevens van Aon Hewitt (momentopname eind oktober 2014) te zien hoe ons Pensioenfonds (108,2 %) het doet ten opzichte van het gemiddelde pensioenfonds (107 %).

Vragen-antwoorden

1. Wat gebeurt er als de rente weer omhoog loopt? Wat is dan het effect ten aanzien van de beleggingen?

Als de rente omhoog gaat, zullen de verplichtingen omlaag gaan, maar omdat ons vermogen voor ongeveer 70 % uit obligaties bestaat, zullen die ook in waarde dalen. Het Pensioenfonds voert een renteafdekkingsbeleid, hiermee wil het Pensioenfonds bereiken dat de verplichtingen het vermogen volgen. Verwachting is dat de DG in bovengenoemde situatie niet al te veel zal veranderen.

2. Is het dan geen goed idee om de obligaties te verkopen nu de rente zo laag is en de waarde alleen maar af kan nemen en om bijvoorbeeld meer aandelen te kopen?

Op zich is dit een verleidelijke en goede suggestie (als particulier zou dit zeker kunnen), alleen zijn er geen garanties dat de rente niet verder omlaag gaat. Daarnaast zou De Nederlandsche Bank (DNB) hier geen toestemming voor geven omdat het speculeren is en dat wordt aan het Pensioenfonds niet toegestaan. De verhouding obligaties/aandelen (75/25) is de laatste jaren wel wat opgeschoven richting 72/28, het gewicht van de aandelen is wat toegenomen.

4. NFTK EN DE IMPACT OP DE PENSIOENREGELINGEN

De actuaire van het Pensioenfonds, de heer Veluwenkamp, neemt het woord. Hij vertelt over de nieuwe financiële spelregels voor pensioenfondsen. Al dit soort spelregels worden door de wetgever opgelegd en DNB is de scheidsrechter die er op moet toezien dat de regels goed worden nageleefd. Vanaf 1 januari 2015 gelden nieuwe regels en moet o.a. nagedacht worden over de volgende vragen:

- hoeveel moet de premie minimaal zijn?
- hoeveel geld moet een fonds in kas hebben om de pensioenen uit te kunnen betalen?
- wanneer mag een fonds aan resultaatdeling doen (toeslagen toekennen)?
- wanneer moet een bestuur ingrijpen (korten)?

De laatste maal dat de spelregels zijn aangepast was op 1 januari 2007, dat heette toen het Financiële Toetsings Kader maar dit was nog maar net ingevoerd of de kredietcrisis sloeg toe met alle gevolgen van dien. De huidige economische situatie vraagt om aangepaste, nieuwe spelregels het NFTK (nieuwe Financiële Toetsings Kader).

De rente is in het afgelopen jaar met 1 % gedaald (van 2,8 % naar 1,8 %). De onzekerheden op de markten zijn groot en de rendementen op de aandelenbeurzen zijn volatiel. Daarnaast neemt de levensverwachting fors toe. Het lijkt niet zoveel als men 2 jaar langer leeft (van 80->82 jaar bijvoorbeeld), maar de impact op de uitkering van het pensioen van eerst, van 65 jaar tot 80 jaar en nu tot 82 jaar, is groot. Er moet op de 15 jaar 2 jaar langer worden uitgekeerd. Dit werkt fors door in de verplichtingen die een pensioenfonds heeft. De betaalbaarheid van de pensioenen staat dus onder druk en daarnaast heeft de overheid bepaald dat de premies niet te hard mogen stijgen en dat de regelingen versoepeld moeten worden (pensioenleeftijd naar 67 en minder pensioen per jaar opbouwen). Dit is allemaal bedoeld om de betaalbaarheid zoveel mogelijk te kunnen waarborgen.

Conclusie is dat het Pensioenfonds te maken heeft met:

- lagere rentes;
- deelnemers die langer leven;
- een grote onzekerheid in de markt.

Dit betekent dat de kostprijs van het pensioen, als er geen actie wordt ondernomen, fors zal toenemen.

Witteveenkader

Het Pensioenfonds Witteveen+Bos heeft een vaste premie, de werknemers en werkgever betalen een vaste premie aan het fonds. Is die premie onvoldoende, dan kan er minder pensioenopbouw worden toegekend. Afgelopen jaar was dit het geval, 2,15 % mocht worden toegekend volgens het Witteveenkader, maar er was maar ruimte voor toekenning van 1,95 %.

Het liefst zou een pensioenfonds de pensioenen indexeren gelijk aan de inflatie (slide pagina 4), maar als er onvoldoende geld in kas is, dan kan dat niet.

Het doel van de nieuwe spelregels is ook om beter om te gaan met de nieuwe werkelijkheid. De overheid is geschrokken van alle commotie die is ontstaan na de kortingen. Dat wil men in de toekomst proberen te voorkomen. Er moet dus meer zekerheid worden gecreëerd.

Dit kan een pensioenfonds doen door:

- meer premie te vragen. Dit kan worden bereikt door de rekenrente nog lager te stellen dan voorheen (hoe lager de rente is, hoe meer premie voor hetzelfde pensioen moet worden betaald);

- minder beleggen in aandelen gezien de volatiliteit in de markt;
- zorgen dat de buffers groter zijn om eventuele tegenvallers op te kunnen vangen;
- minder snel geld uitkeren (indexatie of uitstellen of verminderen).

Een andere probleem was de termijn van het herstelplan (dat moeten pensioenfondsen indienen als ze in een dekkingstekort-situatie (onder dekkinggraad van 105 %) terechtkomen. Dit herstelplan had een vaste einddatum. Volgens de wet drie jaar, maar dit werd eenmalig tot vijf jaar uitgesteld. Dit besluit werd echter ingehaald door de realiteit en zelfs binnen vijf jaar waren de meeste fondsen niet in staat om uit het dekkingstekort te geraken waardoor die fondsen uiteindelijk moesten korten. In de nieuwe spelregels wil de overheid die vijf jaar los gaan laten en gaan werken met een voortschrijdende situatie (Voorbeeld: is er nu een tekort van 5 %, dan is er tien jaar de tijd om dit tekort in te lopen. Is er daarna opnieuw een tegenvaller, dan heeft een pensioenfonds voor die nieuwe tegenvaller weer tien jaar de tijd om dit tekort in te lopen). Gevolg hiervan is dat pensioenverlagingen minder snel voor zullen komen.

Tevens wil de overheid grotere buffers eisen van de pensioenfondsen. Hoe risicovoller de beleggingen, hoe groter de buffers moeten zijn.

Uitgaande van de nieuwe eisen (slide 9), moet de buffer van ons pensioenfonds 122 % worden, veel hoger dan voorheen waardoor minder snel uitgekeerd kan worden. En zouden er al overschotten zijn, dan mag daarvan ééntiende deel, dit is onder druk van Christen Unie en SGP uiteindelijk gewijzigd naar éénvijfde deel, worden gebruikt voor extra indexatie, aflossing van schulden etc.

Vragen-antwoorden

3. Krijgt het bestuur in het in het nFTK een grotere vrijheid in beleggingskeuze (meer in triple A dan in obligaties)?

Ja, de wetgever heeft gezegd dat bij aanvang van het nieuwe jaar een nieuw beleggingsprofiel mag worden gekozen. Het risicoprofiel mag wat worden vergroot, maar via een haalbaarheidsstudie moet gefundeerd worden onderbouwd dat een verstandig beleid wordt gevoerd.

4. Er wordt opgemerkt dat het Pensioenfonds wellicht riskant belegt, omdat de risico's onvoldoende gespreid zouden zijn.

Zou dit fonds in veel verschillende producten willen beleggen, dan moet er tijd en expertise binnen het bestuur voorhanden te zijn om dit verantwoord te doen. Daarnaast heeft het fonds gekozen voor een beleid waarbij het renterisico in belangrijke mate is afgedekt. Dit wordt gedaan in een gespreide portefeuille van obligaties bij Vanguard die binnen de euro in veel verschillende landen belegt. Hiermee creëert men spreiding. Vanwege het renterisico is het van belang dat een groot deel in obligaties wordt belegt. De aandelenbeleggingen worden ook gedaan in gespreide indexfondsen om het risico te verkleinen.

5. Vanuit de vestiging Den Haag komt de vraag welke van de nieuwe maatregelen gunstig c.q. ongunstig voor een jongere (deelnemer) zijn.

Kijken we naar de strengere regels voor wat betreft de rekenrente (er wordt voor dezelfde premie minder pensioen toegekend), dan is het ongunstiger voor een jonge deelnemer. Maar het feit dat er pas later geïndexeerd mag worden (er kan langer geld bij het fonds blijven) is weer gunstig voor de jongeren. Centraal Planbureau heeft in

opdracht van de politiek becijferd of het geheel aan maatregelen op landelijk niveau evenwichtig over de generaties was verdeeld. Dat bleek het geval.

5. GEVOLGEN NFTK VOOR PF W+B

De heer Van der Graaf licht de gevolgen van het nFTK voor het Pensioenfonds Witteveen+Bos toe.

Het nFTK is in het leven geroepen om de lekken die in de pensioenregels zaten en waar veel fondsen oneigenlijk gebruik van maakten, te dichten. Voor Pensioenfonds Witteveen+Bos gold dat minder. Veel fondsen bleven maar indexeren terwijl de middelen hiervoor ontbraken. Dit is in de toekomst niet meer mogelijk.

Het systeem van ons pensioenfonds vertegenwoordigt niet de basisgedachte van het nFTK. In het nFTK wordt gedaan alsof er maar één regeling is: een opbouwregeling op basis van middelloon met indexatie. Hiervoor worden allerlei regels bedacht, maar ons systeem waarbij we opbouwen en als de buffers vol zitten, uit kunnen delen (resultaatdeling), dat zit niet helemaal in de basisgedachte van het nFTK.

Wat zijn nu de gevolgen van het nFTK voor Pensioenfonds Witteveen+Bos?

Vanaf slide 3 wordt hierop ingegaan. Het bestuur gaat uit, aan het eind van 2014, van een dekkingsgraad van ongeveer 105 tot 108 %, dus hoeven er in 2014 geen maatregelen te worden genomen. De gevolgen zijn dus nu beperkt, maar in 2015 komen de volgende aspecten voor ons aan de orde:

- Dekkingsgraad;
- pensioenopbouw;
- kans op kortingen;
- resultaatdeling.

Dekkingsgraad (slide 5)

Vanwege de nieuwe spelregels verliest het pensioenfonds per 1 januari (vanwege de nieuwe manier van rekenen) 4 à 5 % aan dekkingsgraad. Het fonds krijgt tevens te maken met een twaalfmaandsmiddeling (beleidsdekkingsgraad); de invloed daarvan is beperkt.

Pensioenopbouw (slide 6)

Het Witteveenkader geeft aan dat opgebouwd mag worden tot " 100.000,00 aan jaarsalaris. Voor ons bedrijf heeft dat weinig consequenties ook de maximale opbouw wordt in het Witteveenkader gelimiteerd (maximaal 1,875 %). De huidige opbouw bij ons pensioenfonds is 1,95 %. Er is berekend hoe de 27,5 % premie in 2015 ingezet kan worden voor opbouw. Op basis van de huidige lage rente (er kan dus maar beperkt opbouw worden ingekocht) is becijferd dat voor 2015 een opbouw van maximaal 1,775 % mogelijk is. De opbouw is bij Pensioenfonds Witteveen+Bos volledig kostendekkend.

De kans op kortingen (slide 7)

Tot nu toe was de regel dat we alleen maar naar het dekkingstekort (<105 %) behoorden te kijken. Had het fonds een lagere DG dan 105 %, dan moest een herstelplan worden ingediend. Onze strategie was, dat als we het herstel niet tijdig konden bereiken, dat dan gekort moest worden. Daar was 3 jaar tijd voor. In de nieuwe regeling mag daar nu 5 jaar over worden gedaan. De kans op kortingen wordt daardoor iets kleiner.

Resultaatdeling (slide 8)

Tot nu toe was onze regel dat Pensioenfonds Witteveen+Bos tot resultaatdeling (extra pensioen/extra opbouw) over kon gaan bij een DG van 118 % of meer. In de nieuwe situa-

tie zijn de buffers verplicht vergroot. Dat zou betekenen dat het Pensioenfonds pas bij een DG van 123 % resultaatdeling kan toepassen (dit is dus 5 % meer dan vereist is. Het bestuur is nog in overleg of de extra zelfgekozen veiligheidsmarge van 5 % gehanteerd moet blijven) en dan mag de resultaatdeling niet voor 100 % ineens uitgekeerd worden, maar dit moet uitgesmeerd worden. Het bestuur kan zich hier niet in vinden en gaat met DNB in discussie hoe met het systeem van resultaatdeling om te gaan. De komende tijd moet hier duidelijkheid over komen.

Belangrijke punten die opnieuw moeten worden bekeken:

- de verhouding aandelen/vastrentend, is die nog juist?
- in het vastrentende deel: moet het bestuur dan langlopend/kortlopend of een mix nemen t.b.v. de renteafdekking?

Deze twee aspecten vormen een onderdeel van de ALM-studie (asset-liability-management-studie) die op dit moment uitgevoerd wordt en waarbij verschillende mogelijkheden met uitkomsten naast elkaar worden gezet om te kunnen beoordelen welke situatie uiteindelijk voor de deelnemers leidt tot het beste resultaat (kwestie van afwegen van resultaat en risico).

Vragen-antwoorden

6. Ieder jaar verandert de opbouw (vanwege de dalende rente) en daardoor hebben deelnemers straks een lager pensioen. Dit heeft deels te maken met de vaste pensioenpremie. Is het mogelijk de premie te verhogen zodat uiteindelijk een hogere opbouw gerealiseerd kan worden en een hoger pensioen ontstaat?

Het Pensioenfonds speelt hier geen rol in. Witteveen+Bos geeft aan wat is afgesproken voor de komende vijf jaar. Dit wordt overlegd met de sociale partners. Iedere vijf jaar kan opnieuw een vaste premie(hoogte) worden afgesproken. Is de rente laag, dan kan weinig opbouw worden ingekocht. Doordat de deelnemer langer door moet werken, kan ook langer worden opgebouwd.

7. Kijkt het bestuur bij (herijking van het beleid) de beleggingen ook naar duurzaamheid en wapenhandel bij de fondsen?

Niet bij de herijking, maar het bestuur volgt uiteraard wel de wettelijke voorschriften van niet investeren in fondsen die zich bezig houden met de productie van cluster-munitie. Regels t.a.v. duurzaamheid heeft het bestuur nog niet ingevoerd in het uitvoerende beleid. Dat is ook lastig omdat het bestuur gebruik maakt van vier indexfondsen (o.a. Europa, World). Dat zijn vier mandjes met heel veel verschillende bedrijven per mandje.

8. Denkt het bestuur nog na over de mogelijkheid/vrijheid voor een deelnemer van W+B om het pensioen elders dan bij Pensioenfonds Witteveen+Bos op te mogen bouwen?

Dat is wettelijk bepaald. Als je werknemer bent bij Witteveen+Bos, dan moet het pensioen bij Witteveen+Bos worden opgebouwd. Op dit moment is echter de pensioendialoog gaande en daar wordt over dit soort onderwerpen (pensioen van de toekomst) nagedacht.

9. Er zijn geluiden in de pers dat de nieuwe pensioenregels pas in 2016 worden ingevoerd. Klopt dit?

Nee, dit klopt, volgens de actuaris, niet. Per 1 januari worden de regels ingevoerd, maar pas half 2015 moeten de regelingen op orde zijn (er is dus een soort overgangstermijn).

6. VERDERE MEDEDELINGEN

Bestuursmutaties

Per 4 december treedt, vanwege het aflopen van zijn termijn, F. Rijnart af en neemt P. Hiemstra, die dan gepensioneerd is, de plaats van de heer Rijnart, als afgevaardigde namens de gepensioneerden binnen het bestuur, over. Dit is zo voorgelegd aan en akkoord bevonden door de gepensioneerden. De heer Rijnart wordt hartelijk bedankt voor zijn inzet en bijdrage tijdens de afgelopen vier jaren.

Het bestuur blijft dan dus uit dezelfde personen bestaan minus F. Rijnart. Er zijn vanaf 4 december dus zes bestuursleden: I. de Beer (secretaris), W.P. Boomgaard, J. van der Graaf (voorzitter), P. Hiemstra, J. de Koning, H. Nieboer. Dit (even) aantal past iets beter binnen de door DNB gestelde governance regels (paritair bestuur).

Crystal Marbles

Crystal Marbles, de pensioenuitvoerder van Stichting Pensioenfonds Witteveen+Bos, stopt per 31 december 2014 met alle pensioentaken. Het Pensioenfonds is op zoek gegaan naar een nieuwe pensioenuitvoerder en heeft gekozen voor First Pensions. Vanaf 1 januari zullen de deelnemers voor antwoorden op pensioenvragen bij dit bedrijf terecht kunnen. De contactgegevens zullen tijdig op de website van het Pensioenfonds worden vermeld.

Nabestaandenpensioen

Er is een kleine wijziging aangebracht in het nabestaandenpensioen. Dit bestaat uit twee delen, een lang-leven-pensioen en een tijdelijk pensioen. Het voorstel dat bij de sociale partners ligt is om dit tijdelijke pensioen te maximeren op 20 jaar.

Vragen-antwoorden

10. Waarom is dit?

Wat we hebben is onlogisch. In feite kregen oudere nabestaanden een korter tijdelijk pensioen dan jonge nabestaanden. Als een jonge deelnemer overlijdt, krijgt de partner in het huidige systeem 40 tot wel 45 jaar tijdelijk nabestaandenpensioen en dat is in de huidige sociale structuren (waarin man en vrouw vaak allebei werken) onlogisch.

11. Wie controleert de overgang van Crystal Marbles naar First Pensions?

Allereerst het bestuur. Verder heeft er drie jaar geleden een 1-op-1-check op deelnemersniveau plaatsgevonden en toen zijn alle fouten in dossiers uit het systeem gehaald. Recent heeft onze actuaire in het bestand van Crystal Marbles at random tien steekproefsgewijze checks uitgevoerd. Toen is geen enkele fout gevonden. Dat geeft het bestuur voldoende vertrouwen dat het systeem van Crystal Marbles inhoudelijk correct en op orde is.

Er komt een overboekingsprogramma voor een soepele overgang en er zullen ook bij First Pensions checks op dossierniveau worden uitgevoerd om na te gaan of de overgang goed plaatsvindt.

7. SLUITING

De voorzitter dankt alle aanwezigen voor hun belangstelling en vragen. Voorts worden de deelnemers op de vestigingen bedankt. Indien gewenst, kan men altijd contact opnemen met één van de bestuursleden of met mevrouw Van de Pol.